

PÂNCOTA-REPERE ISTORICE

DIN TRECUTUL ORAȘULUI PÂNCOTA

Pâncota se numără printre localitățile cele mai vechi ale județului Arad. Este așezată în partea centrală a județului, în Podgoria Aradului, la poalele Munților Zărandului.

De-a lungul timpului, în documente, este consemnat același nume al localității, ortografiat în forme puțin diferite precum; Pankota, Pankotha, Pankata, Pankot, Pankuta, în perioada ocupației turcești, Bankota, mai ales în documentele în limba germană, apoi din sec. al XVIII-lea, apare și Neo Pankota. noua localitate, și Vetus Pankota, vechea așezare, care vor coexista până pe la mijlocul sec. XIX.

Primele forme de locuire au fost descoperite în N-E așezării actuale a Pâncotei, "după deal", spre Moroda. Ele constau din locuințe de nuiel lipite cu lut, alături de numeroase fragmente ceramice și diferite unelte sau arme din piatră șlefuită. Astfel s-au descoperit dălți din silex, ciocane din piatră găurite și negăurite, zdrobitoare de grăunțe, greutate pentru războaie de țesut vertical, ghiulele de diferite dimensiuni pentru praștie, microlite.

Existența și continuitatea așezării neolitice de la Pâncota, este atestată și în epoca bronzului la începutul mileniului I î.Chr., prin descoperirile făcute de-a lungul timpului, aici. Obiectele ceramice, uneltele și podoabele scoase la lumină, îi atestă pe purtătorii culturii Otomani, cultură a bronzului mijlociu în această zonă a țării. Au fost descoperite obiecte de podoabă, topoare de bronz, fiind printre primele de acest fel descoperite în județul Arad.

Deși în zona noastră au fost găsite și fragmente ceramice de factură romană provincială sau de import precum ;ceramica roșie, fragmente de tip terra sigillata, opaițe, fibule, diferite monede romane. Acestea dovedesc doar existența unor contacte ale populației din zonă cu populația din sudul Mureșului, o zonă sub ocupație romană, partea de la N de Mureș nefiind ocupată efectiv de romani.

Istoria zonei Aradului din jurul anului 1000 este legată nemijlocit de existența Voievodatului lui Glad și a urmașului său direct, Ahtum. Acest voivodat cuprindea Banatul și zona sudică a Crișanei, având capitala la Urbis Morisena (Cenadul de azi).

1177- Primul document scris, cunoscut până acum, care face referire la satul abatelui de Pâncota, cu referire la Mănăstirea catolică de aici. Tot în acest document sunt menționați mai mulți locuitori, care ocupându-se cu viticultura și creșterea albinelor, dădeau dijma din miere de albine și vin către capitlul din Arad.

1219 - Este consemnat numele patronului localității și al Mănăstirii, Andrei, probabil descendent al ctitorului bisericii mănăstirii.

Anterior anului 1177, probabil, la ordinul regelui Bela al III-lea, se stabilesc la Pâncota călugării benedictini, care construiesc aici o mănăstire. Biserica mănăstirii, a fost construită peste o biserică mai veche de rit bizantin și probabil într-o cetate de pământ, înzestrată cu un șanț și un val de apărare de pământ.

1217- Prima mențiune documentară directă, care consemnează existența mănăstirii, alături de cea de la Bizere și alte câteva mănăstiri din zonă legate de benedictinii de la Cenad.

1219- Abatele mănăstirii avea și calitatea de judecător în diferite procese civile, în care erau implicați locuitorii din zonă.

1284- Regele Ladislau al IV-lea dă diploma de la Pâncota, care viza lupta împotriva tătarilor, în alianță cu cumanii și sârbii. În același timp, el recomandă tuturor nobililor, bisericilor și mănăstirilor să construiască întăriți și cetăți pentru apărare.

1317- În cetate a poposit, pentru două zile, regele Carol Robert de Anjou.()

1318 15 mai - Într-un document emis la Sălacea, este menționat Magistrul Iwanka, castelanul regelui Carol Robert al Ungariei, din Pâncota și Dezna.

1318 14 iunie - Este menționată din nou, cetatea Pâncotei, ca apoi să fie nominalizată pe lista cetăților regale din timpul domniei regelui Sigismund de Luxemburg.

La începutul secolului XIV, mănăstirea va fi fortificată la ordinul regelui, fiind transformată în cetate, la fel ca și alte mănăstiri din regiune. Mănăstirea a fost distrusă odată cu ocupația turcească, ruinele fiind folosite pentru nevoile, mai ales, militare ale acestora.

Primul stapân al cetății se pare că a fost voievodul Laurențiu, din neamul Igmand, cel care împreună cu fiul său au fortificat mănăstirea, transformând-o în cetate. Primul din această familie a fost cavalerul Vigmand, de origine germană, care a venit odată cu regina Gizela, a primit proprietăți și în zona Pâncotei, maghiarizându-și numele în Igmand. Laurențiu Igmand a fost întemeietorul familiei nobililor de Pankotai, având numeroși urmași, chiar până la începutul secolului XX.

1332- Arhidiaconatul de Zomboly, își mută sediul în biserica parohială a comunității catolice din apropierea mănăstirii din Pâncota

1332-1334- Sunt menționați în documentele papale, arhidiaconii de Pâncota, Petru și Sixt.

1347- Este menționat în documente castelanul cetăților Pâncota și Dezna Magister Franciscus. Cele două cetăți vor fi menționate tot timpul împreună, având un domeniu relativ redus, format din 13 sate, nouă locuite de români și patru de unguri.

1352-1373- Căpitan al cetății era baronul napolitan Pietro de Bellante. (Petrus de Bellatis)

1361- Ca arhidiacon de Pâncota, era amintit Benedict.

1363- Este atestată apartenența regală a cetății.

1363- Regele Ludovic I confirmă, pentru George, fiul lui Ioan "orășan din Pâncota", dreptul de proprietate asupra unui loc unde se spăla aurul.

1366- Arhidiaconul de Pâncota, participă la o rehotărnicire între domeniul orașului Cluj și cel al nobililor de Gurafalva.

1387 27 februarie - Cetatea și așezarea împreună cu o mare parte a Comitatului Zărand, au devenit proprietăți nobiliare, fiind donate de regele Sigismund de Luxemburg, familiei Loșonczy și va rămâne în posesia ei, aproape două sute de ani.

1396-1417- Localitatea Pâncota, este menționată ca cives Pankota, adică oraș, dar peste câteva decenii, probabil ca urmare a trecerii sale în proprietate nobiliară, va fi doar oppidum, adică, târg.

În secolul al XIII-lea, s-au poate, în secolul anterior, coloniștii germani au fost aduși și la Pâncota, de către regalitatea maghiară. Coloniștii au primit, ca și în alte zone din Transilvania, privilegiile de "hospes", care au stat la baza privilegiilor orășenești, ulterioare. Noii veniți, fiind catolici, s-au așezat în apropierea mănăstirii, unde și-au construit și biserica parohială, devenita din 1332, sediul Arhidiaconatului de Pâncota.

1396 24 iulie - A fost Legalizat un document prin aplicarea sigiliului orașului, având urmatorul text, S. Hospitum de P. Sunt consemnate în același document numele a doi judecatori, Syke Andraș și Gebel Petrus, precum și numele unor jurați. Având în vedere prezența pe acel document a doi judecatori, se poate presupune că așezarea era formată din două părți separate" una a mănăstirii și alta aparținând lui Loșonczy. Este cel mai vechi sigiliu al Pâncotei și probabil printre cele mai vechi din zonă.

1409 14 iulie - În Congregația Comitatului de la Zărand, comitele Pippo Spano judecă o pricină pentru răpiri de animale din posesiunea Pâncota.

1415 - Se naște la Pâncota Ianoș de Pankota, student la Universitatea din Viena. A avut o carieră ecleziastică, juridică și universitară remarcabile. Este apreciat ca unul dintre marii umaniști ai Ungariei secolului al XV-lea. A decedat la 1477.

1416 - Documentele vremii menționează faptul că, joia se ține târgul (piața) săptămânal.

1427 - Cetatea ținea de cetatea Șiriei.

1425-1552 - Mai mulți tineri din localitate își făceau studiile la Universitatea din Viena. De exemplu, Iohannes de Pankota, Stepannus de Pankota, Michael de Pankota, Andreas de Pankota, etc. Acest lucru este o dovadă a situației materiale bune a localității și a nivelului de aspirații culturale.

1472 - Domeniul Loșonczy, din ținutul Zărandului, cuprindea 80 de sate, împreună cu cetățile Ineu, Pâncota și Dezna, fiind administrate de comandantul cetății Ineu.

1475 - În părțile Mureșului inferior erau două târguri mai importante, Pâncota și Lipova, care aveau câte 750 locuitori respectiv 655 locuitori. În Ungaria acelor ani, media locuitorilor unui târg, era de 500

locuitori. Din cei 750 locuitori, 21 % practica un număr de 20 meserii, ceea ce i-a dat, de fapt, un caracter economic înfloritor specific urban.

1475-1478- Pâncota apare în documentele vremii ca "oppidum" (orășel, târg), în jurul său gravitând toate satele din jur.

1509 26 iulie -Comitele suprem al Comitatului Zărand, Pipo de Ozora, arăta că la Congregația Comitatului de la Șimand, doi proprietari din Pâncota, au protestat împotriva baronului Sigismund, care i-a atacat și le-a luat cu forța vitele, șase care cu sare și butoaie cu vin.

1528- Are loc atacul iobagilor români de pe domeniul cetăților Pâncota și Dezna, asupra soliei Brașovului, care se întorcea de la împăratul Ferdinand, din Praga.

1535 - Documente ale vremii rețin obligațiile militare ale iobagilor, pentru acest an, ele fiind următoarele:

-fiecare iobag care are 6-8 boi, trebuie să vină, când este convocat la oaste, cu un arc cu cel puțin 32 săgeți și o sabie.

-iobagii săraci, vin cu o lance și cu o secure.

-nobilii, cu o sesie de pământ, vor avea un cal, cu tot harnașamentul, o sabie, un scut și o cămașă de zale.

1545- Se consemnează, existența unei comunități religioase reformate .

1551-Ștefan Loșonczi, în fruntea unei unități militare de 1000 de călăreți, cucerește mai multe fortificații din zonă, pentru habsburgi, printre care și cetatea de la Pâncota.

1551- Sunt alungați de pe domeniul Losonczi toți reformații. Cei din Pâncota se refugiază în zona Oradiei.

1552 luna mai-Loșonczi, în calitate de commandant al cetății Timișoara, se afla la Pâncota, la o întâlnire cu forțele locale, din aceasta zonă, în vederea organizării apărării împotriva turcilor.

1552 lunie - Turcii atacă Timișoara având o armată de peste 100.000 de ostași.

1552 începutul lunii iulie -Având mare nevoie de ajutor pentru apărarea Timișoarei, Losonczi trimite o scrisoare soției sale Perki Ana, care se afla împreună cu cele două fiice în castel la Pâncota, prin care îi solicită să amaneze bunurile și întreaga avere pentru a-i trimite un număr cât mai mare de luptători și provizii. În drum spre Timișoara luptătorii și proviziile, vor fi însă capturate de turci.

1552, iulie-În testamentul lui Loșonczi, prin care întreaga sa avere, era lăsată moștenire celor două fiice ale sale, se consemnează pentru prima dată, și localitățile și cetățile aflate în proprietatea sa, printre care și târgul și cetatea Pâncota.

1552 27 iulie-Timișoara este cucerită de turci, Loșonczi este obligat să se predea, va fi executat de turci, iar capul său trimis la Istanbul.

1552 iulie- Este puternic atacată, de către turci, cetatea Lipova, apoi toate cetățile din apropiere inclusiv Pâncota.

1556- Cele două fiice ale lui Loșonczi, vor pierde întreg domeniul moștenit de la tatăl lor.

1561- Făcea parte din "pertinențele"(domeniul)cetății Ineu, împreună cu alte 108 localități.Erau înregistrate la Pâncota 76 de porți, adică aproximativ 100 de case, cu cel puțin 300-400 locuitori.

1536- Umanistul Nicolae Olahus, în opera sa "Hungaria" consemnează și cetatea Pâncota, alături de alte cetăți din zonă.

1562- 1563 - Registrele papale din acești ani, menționează faptul că s-a achitat dijma papală de către locuitorii din Pâncota, înregistrându-se și numele străzilor din localitate.

1563 13 decembrie - Împăratul Ferdinand I, l-a primit pe căpitanul cetății Pâncota, Franz Darwassy, în rândul nobilimii și i-a acordat blazon nobiliar.Înobilirea acestuia, era o răsplată și un instrument pentru serviciile militare ale acestui căpitan, în contextul luptei împotriva turcilor

1564- Cel mai însemnat conducător al reformatiilor din Pâncota fost Kolesery Kristof, student la Witenberg, adept al reformei inițiate de Martin Luther.

1565- Biserica arhidiaconală va fi distrusă de turci, împreună cu cetatea și mănăstirea de aici.

.1565 luna mai, 2 până în 9 mai- Pașa Hsan Beg al Timișoarei, în fruntea unei armate de 30.000 de soldați, asediază, cucerește și incendiază cetatea Pâncota, mănăstirea de aici, precum și sediul Arhidiaconatului.La vestea cuceririi Pâncotei, luptătorii din cetățile Dezna și Șiria au părăsit câmpul de luptă.Ineul s-a apărut cu mult curaj, însă în final a trebuit să se predea.Rămasă singură, cetatea Gyula a trebuit să se predea și ea după un an.

1568 27 mai- Din ordinul sultanului, cetatea Pâncota trebuia demolată.În 1595 va fi însă recucerită de ardeleni, semn că, încă, era în măsură să mai reprezinte un punct strategic important.Nu se știe însă, dacă starea ei de ruină din sec.XVII se datorează acestei demolări ordonate de către sultan, sau asediilor ulterioare, mai ales a celei din 1598.

1568- Arhidiaconatul de Pâncota, trimitea Episcopiei de Agria, un număr de 2390 de miei, ce reprezenta dijma pe acel an.Acest lucru dovedește că biserica parohială, unde se afla Arhidiaconatul, chiar dacă a fost distrusă de turci în urma asedierii Pâncotei, s-a refăcut și a continuat să funcționeze.

1595- Transilvănenii, sub conducerea principelui Transilvaniei Sigismund Bathori, cuceresc zona Ineului, cu cetățile Ineu și Pâncota.Domeniile Ineu și Pâncota sunt donate, alături de altele, comitelui Sava Brancovici, care stăpânea și cetatea Ineului.

1596- Turcii reiau ofensiva asupra Ineului, dar nereușind să ocupe cetatea, se retrag spre Oradea, lăsând în urma lor trupe de tătari și hoarde auxiliare, care jefuiesc crunt populația din zona noastră, în anii 1597-1598.

1597-1598- Asediată de turci și de tătari, cetatea va fi cucerită, suferind mari stricăciuni, fără a mai fi refăcută în anii următori.

1599- Oastea transilvană recucerește Lipova și Șiria, documentele vremii nu mai pomenesc nimic de cetatea Pâncota, semn că ea nu mai funcționa ca fortificație, fiind distrusă în anii 1598-1599.

1600- Începutul lunii decembrie, pe drumul ce ducea de la Pâncota, pe sub deal, prin Moroda, spre Ineu, a trecut Mihai Viteazul, care se îndrepta spre Praga.

1603-1605- Pâncota aparține cetății Ineu.

1607-1650- A fost posesiunea familiei Pentnehazy, comitele suprem al Zărandului și castelan de Ineu.

1636- O ultimă referire la Cetatea de la Pâncota, o întâlnim în luna octombrie a acestui an, când turcii din Gyula atacă localitățile din Podgorie, îndreptându-se spre Lipova. Neștiind că trupele ardeleni făcuseră popas, peste noapte, în ruinele cetății de la Pâncota, sunt atacați prin surprindere de acestea. Turcii au fost atacați pe câmpia de la Pâncota, atac soldat cu înfrângerea lor, dar și cu mulți morți și răniți, printre care și beiful de Estergom. Din acest moment nu se va mai reface niciodată.

1639- Aproximativ în acest an, s-a introdus cultura porumbului, cunoscut sub numele de "grâu turcesc".

1651- Până la următoarea ocupație otomană, Pâncota aparține familiei Gyulay Ferenczi, comitele Zărandului, primită cadou de la principele Gh. Rakoczi al II-lea.

1651- Într-o scrisoare a unui slujbaș al domeniului Pâncota, către Kornîș Francisc, se face mențiunea unor cneji români ..Botta, Nicodim și Vancea.

1658- După cucerirea Ineului, întreaga parte vestică a comitatului Zărand reintră în componența pašalâcului de Timișoara.

Din perioada ocupației otomane, au rămas, măturii, ruinele cetății și "băile turcești". Băile turcești erau situate în partea Nordică a cetății, lângă padurice, unde se afla izvorul cu apă caldă. Despre acest izvor, un turc bătrân din Mehadia, povestea pe la începutul secolului al XIX-lea, că a auzit de la bunicul său, că aceste băi de la Pâncota, erau mai bune decât cele de la Mehadia. O altă apreciere o face medicul austriac Dr. Paulus, care a comparat apa termală de la Pâncota cu cea de la Voslau-Austria. Izvorul mai exista pe la 1850, când prin grija baronului Dietrich, a fost curățat și amenajat pentru băi. La 1862 documentele îl menționează din nou în ruină, părăsit plin de nămol. O încercare de a cunoaște potențialul apei termale de aici, o face pe la 1910 notarul de atunci, al Primăriei, Gherba Gustav (localnic, din familia Abfal-Adelman). Pe cheltuiela Primăriei realizează o forare lângă vechiul izvor, forare care a adus la suprafață apă cu o temperatură de peste 55 grade Celsius. De atunci și până azi izvorul a rămas doar ca un firicel de apă care nu îngheață iarna.

1691- În urma campaniei antiotomane, stăpânirea otomană va ceda locul stăpânirii austriece.

1693- Sub comanda generalului Sigbertus Heisterius, armata austriacă a ocupat zona Podgoriei, până la Ineu, precum și Câmpia Aradului. Austriecii vor instala la Pâncota o garnizoană militară cu un număr

redus de soldați, suficienți pentru asigurarea ordinii în această zonă. Garnizoana era formată dintr-o unitate de de ulani(lăncieri călare).Această unitate intervenea în localitățile Districtului atunci când situația o impunea.Ca urmare a intervenției, după reinstaurarea ordinii, locuitorii așezării respective erau obligați să întrețină unitatea militară de la Pâncota, o anumită perioadă de timp.

1715- După eliberarea zonei de sub ocupația otomană, se realizează prima conscripție.Numărul capilor de familie impozabili era de 48.

Primele decenii ale secolului XVIII, sunt atestați tăbăcarii și cojocarii.Pâncota era un important centru pentru tăbăcării.

1720- Funcționa o Școală Latinească, (Gimnaziu inferior)a românilor neuniți din Pâncota.

1728- În Pâncota Veche se ridică o nouă biserică ortodoxă din lemn cu hramul Sf.Arhangheli, care o înlocuiește pe cea veche, construită tot din lemn.

1732- Comitatele Maramureș, Bihor, Arad și Zărand, denumite toate la un loc "Parțium", au fost desprinse de Transilvania și incorporate Ungariei, intrând, astfel .în subordinea Consiliului Locotenențial de la Buda.

1732- S-a pietruit drumul Arad-Pâncota.

În zonele ocupate austrieceii înființează mari latifundii ale statului austriac, formate din pământul preluat de la turci.Astfel s-a format și domeniul Pâncota, domeniu donat de împăratul Carol al VI.lea, la 1732, lui Rinaldo Duce de Modena, pentru servicii credincioase aduse imperiului.Donația cuprindea o mare parte din comitatele Arad și Zărand.

1737- Pe domeniul Ducelui de Modena erau înregistrați mai mulți comercianți, contribuabili, printre care și unii din Pâncota precum..Alexa Pfeifer, Nicolo Stravo, Michaelo Trandafir și Andrea.

1744- Pâncota era reședința Districtului(Plasă).

1744 =octombrie 29, Congregația comitatului stabilește ca districtul Pâncota să trimită la oaste 9 tineri, între care în tabelul rămas, figurează și numele lui Valla Iștoc din Pâncota.

1746- O nouă conscripție, înregistrează un numar de 155 de familii impozabile.Conscripția consemnează și faptul că aici exista și un conac ca locuință provizorie și o închisoare pentru deținuți locali și din Comitat.Erau 127 iobagi, care aveau 152 boi, 176 vaci, 94 cai, 108 juninci.Se practica și albinăritul.

1752- A fost reconstruit cu piatră drumul Arad-Pâncota-Oradea.

1755- În conscripția făcută de Episcopul Sinesie Jivanovici Pâncota este menționată cu un număr de 150 de case, cu familii ortodoxe.

1756- Are loc revolta iobagilor de pe domeniul ducelui de Modena.Răscoala este reprimată de armata imperială.

1760 - În urma unor conflicte cu M.Tereza, Ducele Rinaldo de Modena va pierde o mare parte a donației primite, printre care și domeniul Pâncota, care va trece în proprietatea statului.

În jurul anului **1760** s-a construit și "Grânariul", (depozitul de lângă castel) prima construcție din Pâncota, în jurul căreia se va naște Pâncota Nouă, respectiv localitatea de astăzi.

1765- Începe construcția unei noi biserici ortodoxe, din zid de cărămidă și piatră, pe cheltuiala credincioșilor .Probabil că această construcție a început în Pâncota Veche, iar ulterior ca urmare a dezvoltării noii localități din apropiere, ea se va muta în Pâncota Noua, unde va fi finalizată abia în 1812, când va fi sfințită.

1768- Pâncota primește drept de târg.Este vorba de cele trei- târguri anuale și nu de piața săptămânală, care funcționa deja de câteva secole. .Aceste târguri se țineau în lunile mai, august și octombrie, fiind consemnate în ziare sau reviste de specialitate din Arad, Viena, Budapesta sau din alte orașe din Transilvania, din Ungaria și Austria.

1775-1776- Începe să funcționeze Școala cu predare în limba română.

1782 –Probabil după acest an când se pune în aplicare legea privind "contragerea" satelor și sistematizarea noilor așezări, se stabilește și noua vatră a Pâncotei, pe care se vor așeza, atât locuitorii din Pâncota Veche cât și coloniștii germani și maghiari care vor veni aici în deceniile următoare.

1771-1772- Numărul populației era în creștere, localitatea având 236 familii de iobagi, 9 familii de jeleri cu casă și 4 familii jeleri fara casă.

1776- Sunt aduse la Pâncota primele loturi de coloniști germani, romano-catolici, din regiunea Baden-Wurtemberg, Boemia, și din Alsacia.Primul grup format din 46 familii cu copii.se așează în spațiile stradale sistematizate din Pâncota Nouă.

1779- Călugărul iezuit Grossinger Ianoș, aflat într-o călătorie în Comitatul Arad, spune că.."Cine este setos de vin roșu și negru să meargă mai întâi în Comitatul Arad, la Miniș, Măderat și Pâncota, unde găsește un asemenea vin nobil, după care rămâne mult în urmă vinul de Burgundia și alte vinuri renumite".

1779- Probabil în acest an, s-au cu câțiva ani înainte, s-a construit și închisoarea Districtului Pâncota, actuala "Poșta Veche", respectiv sediul actual al Primăriei orașului Pâncota.Aici vor fi închiși și mulți participanți la răscoala lui Horea din 1784. După înfrângerea revoluției de la 1848-1849, această clădire a servit ca loc de detenție a revoluționarilor arestați de autoritățile habsburgice.+++++++

1782- Începe să funcționeze Școala confesională catolică cu limba de predare germană și Școala confesională romano-catolică cu predare în limba maghiară.

1784- Răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, nu a ocolit nici Pâncota.La 8 noiembrie 1784, cetele răsculaților s-au ciocnit cu unități ale armatei imperial la "Hanul moșilor "din Pâncota Veche.Este ocupată localitatea apoi toate celelalte localități din Podgorie.

1787- În Pancota Nouă, alături de coloniștii germani, catolici, erau și 50 de familii de români ortodocși. Tot în acest an, a fost adus un lot masiv de coloniști maghiari, despre care se știe foarte puține lucruri. În același an în Pâncota Nouă erau 238 de case locuite de români ortodocși.

1787- Coloniștii germani și maghiari, catolici, înființează o mică biserică, care din 1802 devine parohie.

1787- Funcționa Școala Catolică Camerală, probabil cu limba de predare germană.

1791- Se înființează biserica reformată.

1801- Grindina "cât pumnul de mare" căzută în zona viilor a distrus în totalitate viile. Astfel n-a mai rămas nici un ciorchine de strugure pentru degustat.

1801- Documentele consemnează existența unor meșteri care prelucrau piatra roșie existentă în zonă, pentru ascuțitoare de coase.

1806- Primele știri despre soarta mănăstirii și a cetății. Acum tezaurariatul austriac decide re folosirea rămășițelor construcțiilor de aici pentru clădirea bisericii catolice și a școlii confesionale catolice din grădina casei parohiale. Alte referiri, sunt făcute tot acum, la început de secol XIX și de către Peretseny Nagy Laszlo, în Monografia comitatului Arad, scrisă în limba latină, precum și de preotul din Seleuș, Ioan Horga Popovici, în lucrarea sa "Oglinda".

1807- Se finalizează construcția noii biserici catolice, ridicată pe cheltuiala împăratului Francisc I.

1811- Se realizează unificarea administrativă a celor două așezări. cu numele de Pâncota. Pâncota Veche va mai continua să fie locuită până spre anii 1860, desigur cu o populație din ce în ce mai puțină.

1812-1818— Se realizează canalizarea și regularizarea văii Sodom, pe segmentul care traversează localitatea. Înainte de canalizare exista un singur pod în zona castelului. După 1818 se mai construiește podul de pe strada cimitirului și altul tot în zona castelului.

1812- Se înființează prima farmacie, proprietar, farmacistul Posevitz Gustav.

Încă de la începutul secolului al XIX-lea, este semnalată, în diferite lucrări, în limba latină, germană și maghiară, existența unui izvor cu apă minerală. Spre sfârșitul secolului, apa minerală va fi îmbuteliată de către Szabo Iștvan, până prin 1926.

1817- Este adus, cu sprijinul autorităților, un al doilea grup de coloniști germani, din vecinătatea graniței cu Luxemburgul. Și acest grup, format din 78 de persoane, se așează în Pâncota Nouă, în vecinătatea primilor germani sosiți aici.

1818- În deal existau 935 de parcele cu vie, nai mult de jumătate având și câte o colnă.

1821 13 04 -Meseriașii obțin statutul de breaslă de la Împăratul Francisc I al Austriei.

1822- Domeniul Pâncota, al doilea ca întindere din Comitat, va fi cumpărat de la statul austriac de către Iosif Dietrich, unul dintre cei mai bogați oameni din Austria. Noul proprietar își stabilește reședința la Pâncota.

1824- Este consemnată activitatea legătorilor de cărți.

1828- Conscripția din acest an reține existența la Pâncota a 55 meseriași, pe locul doi, după Sântana, care avea 107.

1828- Pâncota, unificată avea 512 case cu o populație de 4042 persoane, formată din 2912 români ortodocși, 998 germani și maghiari romano-catolici, 121 reformați și 11 evrei. Ca număr de populație, era printre cele mai mari localități din Comitat.

1831- În localitate erau 200-300 de reformați.

1835- Erau 526 gospodării, din care 337 ale iobagilor, 76 ale jelerilor și 113 ale libertinilor.

1837 octombrie - Iobagii români, maghiari și germani din Pâncota Veche și Pâncota Nouă, înaintează o petiție Guvernatorului Ungariei, reclamându-l pe baronul Dietrich, care dorea să modifice în favoarea sa vechea organizare a terenurilor arabile făcute în 1811, cu ocazia unificării celor două localități. Petiția a fost semnată de 160 de țărani iobagi.

1839- O grindină puternică distruge în totalitate viile de la Pâncota, Măderat, Mâsca. Se spunea că sureciul a fost făcut în luna iunie.

1840- Dietrich finalizează construcția castelului existent și azi. La vremea respectivă a fost cea mai reprezentativă clădire în stil baroc din Comitatul Arad. Clădirea, având o suprafață de 2412 m.p., a găzduit în perioada mai 1977-noiembrie 2013, sediul Primăriei orașului Pâncota.

1842- Apar primele încercări de organizare a proprietarilor de vii, sub forma Comunei Promontoriale, cu un statut propriu.

1842- Se naște Csiki Gergely, dramaturg, prozator și traducător din limbile clasice.

1842- Funcționa Școala Confesională Reformată, ca școală mixtă.

1847- exista în funcțiune o fabrică de spirt, care aparținea domeniului Șulkowski.

1848— Recensământul din acest an, arată că în Pâncota erau 503 case cu 3154 locuitori.

1855- În urma decesului baronului Dietrich, domeniul va fi moștenit de nepotul său Josef Maria Șulkowski, prinț după familia sa de origine poloneză, 1848-1920.

Josef Șulkowski, va pierde treptat întreaga avere moștenită de la bunicul său, dar și averea moștenită de la tatăl său în Bielsko. La moartea sa, în 1920 a rămas doar castelul de la Feistriz am Wechsel, castelul său preferat.

Din căsătoria sa cu Ida Maria Jager, a avut o singură fiică, Ida Rosa, prințesă Sulkowska, 1881-cca.1934. La moartea tatălui său, a moștenit doar castelul de la Feistriz am Wechsel, din Austria, împreună cu o impresionantă colecție de artă, ramasă aici, de pe vremea baronului Dietrich. În scurt timp, însă, va intra în faliment și va pierde castelul, nemaivând nici o sursă de existență.

1848- Revoluția maghiară va cuprinde în vârtejul său și Pâncota. În timpul revoluției, împuternicitul guvernului revoluționar maghiar, pentru Pâncota, a fost localnicul, Daniel Antal Mihaly.

1849- La Pâncota Nouă și Pâncota Veche, a fost încartiruit Batalionul 6 honvezi.

1849 august- Ca urmare a ofensivei rusești, guvernul revoluționar, Parlamentul și o mulțime de funcționari, inclusiv servitorii, s-au refugiat în localitățile din Podgorie, inclusiv la Pancota Noua și Pâncota Veche.

1849 august- Printre oficialii refugiați la Pâncota s-a aflat și colonelul Ormay(Aufenberg)Norbert, organizatorul și comandantul trupelor revoluționare de vânatori, care va fi arestat de către soldații ucrainieni, în cazarma cavaleriei din Pâncota Nouă. La 22 august 1849, acesta va fi primul ofițer al armatei revoluționare executat de imperiali la Arad.

11-12 august trupele revoluționare maghiare, în retragere din fața armatei rusești, trec prin Pâncota și conform înțelegerii de capitulare de la Șiria, vor depune armele la intrarea în Seleuș.

1852- Pe domeniul Șulkowski funcționa o fabrică de bere.

1854- Se deschide Oficiul de Expediții Poștale din Pâncota, care deservea 21 de localități din apropiere.

1856- Se construiește actuala biserică reformată, pe locul în care se afla până atunci o mică casă de rugăciune.

1858- Se deschide transportul de persoane cu poștalionul, zilnic între Buteni și Arad prin Pâncota, stația din Pâncota fiind în clădirea "Poșta Veche", azi sediul Primăriei. În 7 septembrie 1881 are loc ultima cursă.

1850 se naște Filip Donawel compozitor și dirijor de fanfare, renumit .Pentru activitatea sa remarcabilă, a fost decorat cu Ordinul "Crucei Albe", acordat de curtea vieneză. Va deceda în anul 1905.

1860- Exista deja o sinagogă construită în stil maur, care deservea 12 localități apropiate.

1861- Ca urmare a numărului mare de ateliere pentru confecționat butoaie, se înființează Oficiul de metrologie pentru butoaie.

1862- Pasionații de antichități din Arad și Pâncota, realizează unele observații, dar și săpături în incinta cetății, descoperind unele relicve, care în parte au fost valorificate. Aceste săpături au fost primele din Comitatul Arad, dar neavând un caracter științific, mai mult au distrus. Sufletul acestor acțiuni a fost Medgyaszay Layos, maistru brutar în Pâncota, fiul preotului reformat de aici. De ruinele mănăstirii, a fost

interesat și istoricul arădean A.Marki, care se deplasează aici, face mai multe schițe, la fața locului, și publică constatările sale și în presa vremii.

1863- 700 de familii din localitate erau fără pământ, majoritatea terenurilor aparținând domeniului Șulkowski.

1863 -Se naște Ioan Burza, delegat, din Pâncota la Adunarea Națională de la 1 Decembrie 1918 de la Alba –Iulia.

1866- Ziarul” Albina” din Viena, consemna că la Pâncota se practica mătăsăria(creșterea viermilor de mătase), dar produsele se vindeau greu.

1866- Reorganizarea Comunelor Promontoriale.Acum se înființează și poliția promontorială(Poliția dealului cu vii).

1867- Funcționa și o școală izraelită cu limba de predare maghiară.

1868- După cum informează ziarul” Albina” din Viena, în zilele de 7-8 iunie, în decurs de câteva minute, a avut loc o mare inundație, care a produs pagube mari, la Pâncota și Măderat.

1868- Exista o Asociație profesională de ajutor reciproc a calfelor.

1869- Se naște la Pâncota Wolf Caroly, pictor.A cultivat mai ales genul portetristic, dar a executat și compoziții.A realizat pictura în Biserica Ortodoxă și în cea catolică, din localitate.

1870- Se deschide Casa de Păstrare a comitatului Arad, cu sucursale la Pâncota și Ineu

1877, februarie 1- Se dă în circulație calea ferată Arad Pâncota.În 1890 se va construi clădirea gării și cea a Haltei Seleuș.

1878- Anton Waller, venit de la Azuga unde tatăl său avea o fabrică de bere, deschide o Fabrică de bere la Pâncota.

1878- Asociația Economică din Arad, organizează o expoziție de struguri, având ca scop posibilitatea de export a strugurilor de masă în stare proaspătă, cât și clasificarea soiurilor.Au participat 40 de producători.Premiul I a fost obținut de domeniul Șulkowski din Pâncota.

1879- S-a înființat corporația meștrșugărească, care număra 285 de membri, fiind cea mai numeroasă din comitat.

1879-se înființează”Corpul pompierilor Voluntari”, formație alcătuită mai ales din meșteșugari.

1880 - Erau înregistrați un număr de 4132 locuitori, din care 1551 erau români, 1282 maghiari, 1058 germani, 124 evrei, 6 slovaci, 15 sârbo-croați, 18 alte naționalități1880

1880- Pâncota avea 332 ha. cu vie..

1883- Înființarea Băncii Populare, fapt ce constituia o premieră în teritoriul rural arădean.

1883=Pâncota avea secție de poliție, un casino și un centru de citire, asociații funerare, formative de pompieri, gară, telegraf și câteva case frumoase.

1883=Se realizează primele săpături autorizate la "cetate" de către Medgyaszai Laios, localnic, pasionat de istorie.Sub semnătura lui Marki Șandor, a apărut prima descriere arheologico"istorică a sitului de la Pâncota.

1884- Apare și în viile de la Pâncota, filoxera, care va distruge aproape toate viile.

1884-1885- Exista o școală de ucenici, cu durata de trei ani, subvenționată de către stat.A funcționat până la al Doilea Război Mondial.

1884 20 07- S-a născut Prof.Dr.Lazăr Nichi, licențiat în litere și filozofe.A fost profesor de limba latină și limba germană la Liceul Moiașe Nicoară din Arad.Între anii 1921-1944 a fost director al Palatului Cultural din Arad.

1884 iulie- Într-o scrisoare adresată lui I.Slavici de către N.Oncu, acesta face cunoscută atitudinea românilor din Pâncota și Șiria, care sunt decizi să aleagă din rândurile lor un deputat pentru Parlamentul din Budapesta, care să aibă un program național.

1886 4 07- S-a născut Irene Iosa.A făcut parte din vechea familie nobiliară Iosa de Pankota.A fost căsătorită cu Franz Karl Marenzi, ofițer de carieră.În perioada 1907-1909, soțul ei a fost atașatul militar al Austro-Ungariei la București.În 1918 era comandantul militar al Budapestei.

13 mai 1887- V.Mangra adresând-se tot lui Slavici, într-o scrisoare, arăta că"Din tot comitatul, în cercul Pâncota, s-a pornit o mișcare pentru activitate în sensul programului național.

.1890- Apare prima comunitate baptistă, fiind formată din câteva persoane.

1891 31 03- Se naște Așboth Oscar, inventatorul elicopterului dirijabil pe verticală.A fost socotit "geniul tehnic"al Ungariei post imperiale.

1891- Pâncota avea 293 meseriași, fiind pe poziția 175, în Ungaria, din 250 de localități, care aveau meseriași.

1892- O delegație formată din 300 de membri, din toate categoriile sociale, depune la cancelaria imperială de la Viena, un Memorandum, care prezintă situația românilor din Imperiu.Din această delegație a făcut parte și preotul ortodox, Filip Leuca, din Pâncota.

1895- Se alege comitetul Comunei Promontoriale, format din 12 proprietari de vii, aleși pe o perioadă de 3 ani.

1898- Se înființează corul bisericii ortodoxe, avându-l ca dirijor pe învățătorul Ioan Hălmăgean.

1898 - Funcționau trei mori cu abur pentru măcinat cereale.

1900- Numărul locuitorilor a ajuns la 5299.

1900- Și-a început activitatea Fabrica de cărămidă și țigle.

1901- Își încheie ucenicia într-un atelier de rotărit, viitorul lider al P.S.D.secția română din Ungaria, Ioan Fluieraș, născut în Chereleș..

1906, 11 noiembrie- Are loc deschiderea oficială a circulației tranvaielor pe linia Arad.Podgoria.Sistemul de tracțiune era asigurat de motoare benzo-electricie.Din 1907 sunt aduse și două locomotive cu abur pentru tractarea vagoanelor de marfă.

1908- Se organizează în localitate o expoziție de mașini pentru viticultură.S-au prezentat cele mai noi unelte, aparate de stropit și pluguri cu tracțiune animală.

1909- Se înființează o școală pentru copiii țiganilor care va funcționa doar trei ani.A fost a treia școală, de acest fel, din Europa.

1910-La începutul secolului XX, recensământul din 1910, consemnează un număr de 5607 locuitori, din care 2095 români, 2368 maghiari, 894 germani, 174 evrei.Din totalul populației, 1067 erau ocupați în agricultură, 685 în industrie și meșteșuguri, 158 în comerț și credit, 53 în transporturi, 72 servicii publice, 286 zilieri, 109 servitori, restul casnici.

1900-1915- Mulți locuitori au fost atrași de mirajul Americii.Astfel că un număr de peste 80 de familii, având în total cca 200 persoane, majoritatea de etnie germană, au emigrat în S.U.A.

1902- Se înființează la Pâncota o secție locală a P.S.D.din Ungaria, secția română.

1908- Înființarea Băncii Industriale și Agricole din Pâncota.

1910- În Comitatul Arad, erau 11 biblioteci, între care și cea din Pâncota.

1912- Singura fabrică de oțet din Comitatul Arad, în afara orașului Arad, funcționa la Pâncota.O bună parte din producția fabricii mergea la export. Propietar, Morway Dezideriu.

1915- La moșia Kralitz exista și o capelă reformată, unde se țineau slujbe pentru lucrătorii de aici, în mare parte reformați.

1912- Se înființează Fabrica de Mobilă curbată, al cărui proprietar era bogătașul german din Pâncota, Mahler Mihai.Banca Economică Pâncota, avându-i ca proprietari pe.Dr.Kralitz Laios, Fulop Adolf și Dr.Werner Nicolae, a pus bazele Societății pe acțiuni a fabricii de mobilă, care a asigurat capitalul investit de 100.000 de coroane aur, în acest an.

1913- Existau 1010 case și un teritoriu de 7000 iug.pământ roditor și cu "vinuri vestite".

1913, 10 aprilie- Se deschide transportul cu tranvaie pe linia electrificată, "Arad-Podgoria".

1914, 24 februarie- Se pune în funcțiune linia îngustă forestieră, de la Gara Pâncota la Căsoaia, având locomotive cu abur.În 1928 va fi dezafectată.

1918, noiembrie- Este înlăturată vechea administrație, care va fi înlocuită cu administrația românească. Astfel, și la Pâncota este ales primarul localității, în persoana lui Engelhardt Carol, agricultor. Tot acum se înființează garda națională, condusă de învățătorul Maximilian Muscă.

La 1 Decembrie 1918-La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au participat din Districtul Zărandului 300 de delegați aleși. Cercul Șiria din care făcea parte Pâncota, a fost reprezentat de patru delegați, din care unul, Ioan Burza, era aleasul pâncotanilor.

1920-După Primul Război Mondial, numărul populației crește sensibil, ajungând la 5296 locuitori, din care 2324 români, 1750 unguri, 1043 germani, 126 evrei, 272 țigani, etc.

În perioada interbelică, până în 1948, a funcționat fabrica de piele "Rotor", cea mai mare din județ, proprietar fiind Hugo Reis din Pâncota.

1920- Au loc alegerile pentru Camera Deputaților de la București. La nivelul județului Arad, Partidul Național Român, obține o majoritate doar la Pâncota, fiind ales Ștefan Cicio Pop.

1920 februarie - S-a deschis Cinematograful "Apollo", (s-au teatrul electric, cum era cunoscut atunci), în localul hotelului "Crucea Albă", proprietarii și inițiatorii, fiind Lazăr Palcu și Imre Engelhardt.

1921- Reforma agrară duce la împrăștierea a 352 de localnici, din care 242 români, 78 maghiari, 32 germani. Totodată, cei care nu aveau casă, au primit loturi pentru casă, la Satul Nou. S-au acordat loturi unui număr de 262 localnici, din care 93 au fost români, 92 maghiari, 29 germani, 46 țigani și 2 slovaci.

1921- A început electrificarea, însă cea mai mare parte a localității a fost electrificată după anul 1945.

1923, 4 august- O delegație a Ligii Națiunilor, aflată în România, ajunge și la Pâncota, fiind cazată la Hotelul "Crucea Albă", de unde au călătorit cu tranvaiul electric, până la Miniș și înapoi. Delegația verifica problematica naționalităților conlocuitoare.

1924- Funcționau în localitate patru bănci.

1924- Profesorul Hans Weisz, care era și cantor al bisericii catolice, înființează un cor bărbătesc german. El va primi în anul 1965, pe când funcționa la Timișoara, Ordinul Papal de Merit pentru întreaga sa activitate în domeniul muzical.

1924- la ființă comunitatea penticostală, fiind a cincea biserică din țară, după anul înființării. În 1995 începe construcția noului lăcaș de cult, pe locul bisericii vechi.

1925- Se inaugurează Casa Culturală, construită prin contribuția credincioșilor ortodocși.

1928 16 mai- Are loc serbarea Maialului realizată sub conducerea corpului didactic al celor șase școli primare de stat, la poala "Dealului Pleșuv".

1929 1 iulie- S-a introdus o linie de autobuze, zilnic, pe ruta Pâncota-Măderat-Agriș-Tauț.

1930-1931- În cadrul școlii române funcționa și o secție cu limba de predare germană la clasele I-VII, Școala maghiară a funcționat cu clasele I-VII ca școală confesională romano-catolică.

1932- Se pietruiește drumul Pâncota Arad.

1934 5 01 -Se naște Ioan Iercoșan, prim solist (bas) la Opera din Cluj între 1959-1994. A fost unul dintre cei mai prețuiți prim soliști ai acestei instituții de cultură.

1936- Se înființează Biserica Evanghelică Luterană. În 1943 erau 110 credincioși luterani.

1938- La concursul grâului, la care participă 217 proprietari, cu 2610 ha. a participat și Chebeleu Ioan, care obține Premiul I și medalia de aur.

1941, 21-22 ianuarie- Se declanșează rebeliunea legionară. Și la Pâncota legionarii au atacat și dezarmat postul de jandarmi local.

1941-1944- La Pâncota și Ghioroc au fost concentrați peste 1000 de evrei, care prin muncă forțată, sub supraveghere militară, au realizat lucrări la canalul Matca.

1942- Începe să funcționeze Fabrica de produse din beton.

1943 -În localitate erau 3088 locuitori de naționalitate română, 1253, germani, 731 maghiari, 150 slovaci, 4 sârbi, țigani etc.

1944, 13 septembrie - Pe teritoriul localității s-au desfășurat lupte crâncene între armata română și cea hortistă, care atacase Pâncota, venind dinspre Curtici. În ziua de 16 septembrie Pâncota a fost ocupată. La 19 septembrie, cu sprijinul armatei sovietice, a fost eliberată. În timpul luptelor au căzut, 6 soldați români, 10 soldați maghiari și 2 ofițeri sovietici. Toți au fost înmormântați în cimitirul din localitate. Cei doi ofițeri sovietici au fost, ulterior, exhumați și reînmuțați în cimitirul Pomenirera din Arad.

1945- Din localitate au fost deportate în U.R.S.S. 55 de persoane de etnie germană. Au decedat în U.R.S.S., în perioada 1945-1949, 37 de persoane, ceilalți s-au întors acasă după 1949.

1945- Prin Reforma Agrară, au fost expropiați 213 proprietari din Pâncota, aparținând etnicilor germani, cu o suprafață de 1738 iugăre, cca. 983 ha., care au făcut obiectul reformei agrare. Au fost împroprietăriți 350 de localnici.

1948- La recensământul din acest an erau 6815 locuitori, apoi în anii următori populația scade până la 5786 locuitori, menținându-se la acest nivel până în 1968.

1948- Conform recensământului, existau 140 de ateliere, aparținând unor meseriași.

1952- la ființă Întovărășirea Agricolă de Producție "Dezrobirea", cu 45 de familii. Tot în acest an se naște și Cooperativa Agricolă de Producție.

1958- Se încheie colectivizarea.

1958- La un concurs pe țară, Formația pompierilor civili din Pâncota obține locul I pe țară, primind ca premiu o mașină pentru pompieri dotată corespunzător.

1960- La ființă Școala Medie Pâncota(Liceul), cu o clasă reală.Tot acum începe și construcția clădirii noi a Școlii.

1964- Comunitatea evreilor din Arad dispune demolarea sinagogii din Pâncota, întrucât nemaifiind în localitate evrei, era în stare de ruină.

1965- Se inaugurează Spitalul, având 30 de paturi, la început, apoi 50 de paturi până la desfășurare, după 1989.

1968-Pâncota este dclarată oraș.Satul Măderat aparține, din acest an, de orașul Pâncota.

1982- S-a introdus rețeaua de apă potabilă și canalizare, precum și canalizarera pluvială în zona centrală.

2000-2006-În spațial cetății, se fac săpături arheologice sistematice, de către un colectiv de arheologi din București, Arad, Timișoara și Sibiu.A fost vizată numai partea ocupată de biserica mănăstirii.

